

Dunder Karl Olhsson

När man fiskar i en trolltjärn

Har det funnits rådn och tomtar och troll och andra mystiska varelser? Ja, att de har funnits eller finns är väl svårt att bevisa, men det är lika svårt att bevisa motsatsen. Jag tänker på vad farbror Sven en gång i ett barnprogram i radio svarade en liten flicka, som frågade: "Tror farbror Sven, att det finns någon tomte?" — Svaret kom omgående: "Ja, när jag var liten, då vet jag att det fanns en!"

Hos våra förfäder fanns de, både tomtar och troll och rådn, och man måste inrätta sitt liv därefter. Jag förstår dem, de levde ett helt annat liv än våra dagars människor, särskilt de som bodde ensamma. Våra kullor fick ofta redan i tolv-tretton års åldern vistas på fåboddar och sköta om och ta ansvar för djuren, sitta ensamma med korna borta i skogen. Rävns skall och uvens hoande har säkert miss-tolkats många gånger. Som tolv-åring fick jag sitta och vakta kol ensam i höstnatten, medan karlarna som rev milorna var hemma i fåbodstugan för att få något till livs och sova några timmar. Det knäppte och smällde i träden, det hördes en mängd ljud och skrik, månen lyste, och det blev så konstiga skuggor bland träden. Visst var jag rädd, och vad jag var glad, när jag såg en lykta skymta på stigen mot vallen! Då visste jag, att det var avlösningen som kom. Vilken härlig känsla att få knalla iväg hem till fåbodstugan och krypa under skinnfällan! — Jag tror att även dagens upplysta ungdom,

där tuffhet är status, skulle känna sig ganska spaka och till och med tänka på troll, om de sattes ensamma i skogen en gnistrande kall höstnatt.

Jag vill berätta en händelse, en sann händelse, som visar att trol-len så sent som på 1931 hade en del att säga till om. Min bror Andrew hade kommit hem från Amerika. Det var arbetslöshet och dåliga tider, och han ansåg att det inte var någon god ekonomi att stanna där över just då. På sommaren ville han ut på skogen och återse ställen, där han varit både sommar och vinter. Han ville bort till Trolltjärn och fiska. Han lyckades övertala en granne att följa med, Lars Bond, numera häradsdomare, vilket ju ger en viss garanti, att detta är rena sanningen.

Det var en ovanligt torr sommar, vilket gjorde att när de skulle leta mask, så visade det sig nästan omöjligt att hitta några av dessa för metning så nödvändiga djur. Man hittade några små stackare, men pojarna var optimistiska och resonerade som så: ”Vi åker, det finns säkert mask i någon gödselhög i Sälen s fäbod, för där har timmerkörarna varit med hästar under vintern.” — År 1931 fanns där ingen skogsbilväg, utan det var att åka cykel till Gruvans fäbod, ställa efter cyklarna där och knalla iväg bufförsvägen genom Lindan och Sälen och sen fortsätta gångstigen till Trolltjärn. När de kom till Sälen, så skulle de alltså fylla på maskförrådet, men, men, det visade sig att torkan varit lika svår även här, gödselhögarna var rena fnösket. Man hittade dock några små kräk, och när man nu kommit så långt på väg, så var det väl bäst att fortsätta, kanske fanns det gott om kvidd i tjärnen. Man var dock överens om att snåla och vara försiktig med masken, ifall det skulle nappa.

Så var man då framme vid Trolltjärn, man maskade på och slängde ut. Masken nådde nätt och jämt vattnet, så blev det napp, och så blev det i fortsättningen också, maska på, slänga ut, och kroka av, så länge det fanns en mask kvar. Andrew hade en bit cykelventilgummi i portmonnäen, det delade man på och använde som mask. Det gick abborrarna fint på, de nappade lika friskt, men även detta bete tog slut. Då skulle man försöka ta kvidd, det fanns några skygga stackare vid stranden. I ryggsäcken fanns bland annat två buteljer

med mjölk. Man tog med ett knep bort botten i den ena,* satte i korken, lade några brödsmlor i buteljen och satte ner den i vattnet för att lura några kvidd. Men då kommer en fin men hungrig abborre och dyker ner i buteljen, och så får även den göra sällskap med den andra fångsten.

Det var verkligen ett ovanligt lyckat fiske. Att Trolltjärn var så rik på fisk hade man aldrig vågat tro, men nu kunde man ju inte fortsätta, när det inte fanns något mer att sätta på kroken som bete. — Nej, nu far vi hem och rustar oss bättre, borta i Brun Smyran i Bengtsarvet finns det säkert mask! — Och så kom de stolta fångstmännen hem med det fina bytet. Då var farmor hos oss, och det var nu inte vilken farmor som hälst, det var Lavas Margit, Zorns modell till "Hornbläserskan". Farmor "gick emellan" då, den tidens åldringsvård. Hon hade åtta barn, och så var hon hos var och en av dem på vart ställe en månad i taget, ett system som farmor, hon var 86 år då, tyckte var mycket bra.

När farmor såg all den fina fisken och hörde, att de varit vid Trulltjänn så sa hon: "Men då har ni allt haft tur, som kommit dit, när trollen var borta, hade de varit hemma, så hade ni inte fått en enda fisk!" — Jag undrade: "När är dom borta då?" — Ja, si det kan ingen svara på, "ä e so si du" (det är så ser du), att en gång om året har de liksom riksdag i Falu gruva, och en gång i månaden har de sammanträde på Flenberget, och några bestämda tider för dessa sammankomster har ingen lyckats få reda på. Det var ju så, sa farmor, att när den rika och mäktiga trollkungen delade arvet, så fick flickan Falu gruva och pojken fick Flenberget, och eftersom brodern ärvde dubbelt så mycket som systemen, så kallades det för "brorslotten".

Men när nu pojkarna, som av någon anledning inte trodde på troll, talade om att de skulle plocka mera mask och skulle iväg igen till Trolltjärn, så avrådde hon dem bestämt. — "Det är ingen idé utan bara en onödig resa, ni får ändå inte en enda fisk i Trolltjärn!" —

* Om man var två, lade man ett snöre som en ögla om buteljen strax ovanför botten. Så tog man i vardera ändan av snöret. och medan buteljen stadig hölls fast, "sågade" man, tills glaset blev varmt under snöret. Då dopades buteljen hastigt i kallt vatten, varvid flaskbotten lossnade.

Men inga förmaningar hjälpte, de inte bara letade mask, de ställde i ordning kärln, och de lade i salt, för nu skulle de rensa och salta in vad de orkade bära. Och så bar det iväg igen, men ideligen upprepade farmor, där hon satt vid spinnrocken, att oj oj oj, att pojkarna skulle va så envisa och ge sig iväg så långt, fast hon talat om för dem, hur det var ställt! —

På andra dagens afton var pojkarna hemma igen. Men saltförrådet var helt orört, och kärln, som skulle vara fulla med rensad och saltad fisk, var lika tomma som när de gav sig iväg. Och nu kom sanningen fram: inte ett napp, Trolltjärn var död, det fanns inte ett liv där! Det hjälpte inte hur fina feta maskar man bjöd på. — Den som inte var ett dugg förvånad över resultatet, det var farmor, hon hade ju förvarnat dem! — ”Ja donda ljet Trulltjänn e int Trulltjänn födjäves inte.” Där hade det hänt någon galenskap varenda gång man gått förbi där med korna. Det var särskilt en gång, när de skulle flytta till Gäddtjärnbergs fäbod, då de hade stannat vid Trolltjärn för att djuren skulle få vila litet och de själva ta sig en tuppa (tunnbrödsmörgås). Då var det ett troll, som satte sig på en kviga, ”så Järkfok egdä”, och så red han runt tjärnen, så rumpen stod rakt i vädret på kvig-stackarn, och hon skakade och var alldeles genomsvettig, när hon kom tillbaka. Så det var bara att plocka ihop grejorna och fortsätta. ”Ä ni skulle ha hört, hur trollden skrattade, när vi gav oss iväg, det var så det ekade mellan bergknallarna. — Ja, uff, donda ljet Trulltjänn!” slutade farmor.

Men hon hade minsann ingen orsak att ändra på sin tro efter pojkarnas fisketurer till Trolltjärn!

DeKå